

Program Wspierania Rodzin w Gminie Góra
Kalwaria
na lata 2025-2027

Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności.

Dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci.

W przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiece nad dziećmi oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami

Spis treści

Wprowadzenie	2
1. Podstawy prawne opracowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny	3
2. Zadania gminy	5
3. Zadania instytucji wsparcia rodzin na poziomie gminy	6
3.1. Asystent rodziny	6
3.2. Placówki wsparcia dziennego.....	8
3.3. Poradnictwo specjalistyczne	9
3.4. Praca socjalna	10
4. Charakterystyka społeczno-demograficzna Gminy Góry Kalwaria	11
5. Diagnoza środowiska lokalnego w kontekście problemów występujących w rodzinach - rodzina w centrum systemu wsparcia społecznego Gminy Góra Kalwaria.....	14
5.1. Główne powody przyznanej pomocy	21
5.2. Analiza SWOT.....	28
6. Instytucjonalne zasoby w zakresie wspierania rodziny w Gminie Góra Kalwaria.....	36
7. Odbiorcy programu i planowane efekty	38
8. Założenia i cele programu wspierania rodziny w Gminie Góra Kalwaria.....	38
8.1. Główne założenia systemu wspierania rodziny	39
8.2. Cele programu wspierania rodziny.....	39
9. Zadania w zakresie wspierania rodziny.....	40
10. Realizatorzy programu.....	43
11. Partnerzy realizacji programu	43
12. Finansowanie i czas realizacji programu	44
13. Monitoring i ewaluacja programu	44

Wprowadzenie

Priorytetem polityki społecznej Gminy Góra Kalwaria jest dobro rodziny, rozumiane jako zapewnienie jej wsparcia we wszystkich wymiarach funkcjonowania – wychowawczym, opiekuńczym, społecznym i ekonomicznym. Rodzina jest fundamentem lokalnej wspólnoty, a jej stabilność i prawidłowe funkcjonowanie stanowią warunek harmonijnego rozwoju dzieci oraz budowania silnego społeczeństwa obywatelskiego.

W zgodzie z tą wartością Gmina podejmuje działania zmierzające do zabezpieczenia kompleksowych form pomocy rodzinie w jej naturalnym środowisku, a tam, gdzie nie jest to możliwe – do wspierania rodzinnych form opieki nad dzieckiem. Jednocześnie dąży się do ograniczenia liczby dzieci trafiających do systemu pieczy zastępczej, poprzez wczesną interwencję, profilaktykę i wzmacnianie kompetencji rodzicielskich.

Podstawą tych działań są przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które nakładają na gminę obowiązek udzielania pomocy rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

W oparciu o diagnozę lokalnych problemów społecznych, przygotowaną przez Ośrodek Pomocy Społecznej z wykorzystaniem danych własnych, sprawozdań oraz informacji z Wydziału Ewidencji Ludności Urzędu Miasta i Gminy, opracowano trzyletni Gminny Program Wspierania Rodziny.

Program koncentruje się na wzmacnianiu roli rodziny jako naturalnego środowiska rozwoju dziecka, określa cele i kierunki działań, a także wskazuje narzędzia, które pozwolą skutecznie wspierać rodziny w kryzysie. Kluczowym elementem jest współpraca wszystkich instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny – tylko skoordynowane, kompleksowe działania mogą przynieść trwałe efekty.

Wspieranie rodziny opiera się na nowoczesnych rozwiązaniach, obejmujących zarówno działania profilaktyczne, jak i te zmierzające do reintegracji rodziny, w ramach spójnego i skutecznego systemu pomocy. Niniejszy dokument przedstawia diagnozę sytuacji demograficznej i społecznej gminy, zasoby instytucjonalne, kadrę pomocy społecznej, środki finansowe przeznaczone na realizację zadań, a także cele i oczekiwane rezultaty programu.

1. Podstawy prawne opracowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Góra Kalwaria na lata 2022 – 2024 jest zgodny z kierunkami działań przyjętymi w szczególności w następujących aktach prawnych:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.,
(Dz. U. NR 78,, poz. 483 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
(Dz. U. z 2025 r. poz. 49)
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
(Dz. U. z 2025 r. poz. 1214),
4. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
(Dz. U. z 2024r. poz. 1829),
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
(Dz. U. z 2024 r. poz. 1673),
6. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
(Dz. U. z 2025 r. poz. 2151),
7. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
(Dz. U. z 2023 r. poz. 1939),
8. Ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 roku,
(Dz. U. 2025 r. poz. 1208)
9. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
(Dz. U. z 2025 r. poz. 438, 620).
10. Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 roku o Karcie Dużej Rodziny,
(Dz. U. 2024 r. poz. 1512),
11. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
(Dz. U 2024r. poz. 1491, 1761, 1940)
12. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy,
(Dz. U. 2023 r. poz. 2809),
13. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym,
(Dz. U. z 2025 r. poz. 1153)
14. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
(Dz. U. 2025r., poz. 881),

15. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne,
(Dz. U. z 2024r. poz. 266, 834, 859, 1847, 1881)
16. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
(Dz. U. z 2023 r. poz. 1335),
17. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
(Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, 1572, 1717, 1756, 1907),
18. Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustalaniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
(Dz. U. z 2024 r. poz. 246),
19. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej,
(Dz. U. z 2011 r. Nr 292, poz. 1720 ze zm.),
20. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 lipca 2024 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej,
(Dz. U. z 2024 r. poz. 1044),
21. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”,
(Dz. U. z 2023 poz. 1870),
22. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lipca 2019 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy finansowej uczniom na zakup podręczników i materiałów edukacyjnych,
(Dz. U. z 2019 r. poz. 1342),
23. Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczości na tle seksualnym i ochronie małoletnich
(Dz. U. z 2024 r. poz. 1802 ze zm.)
24. Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw
(Dz.U. z 2022 r. poz. .2600).

2. Zadania gminy

Gmina jest kluczowym i podstawowym ogniwem systemu pomocy rodzinie. Jej priorytetem jest profilaktyka, rzetelna diagnoza sytuacji oraz kompleksowe wsparcie rodzin znajdujących się w kryzysie. W przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną, gmina podejmuje niezwłoczne działania w celu stworzenia warunków do jak najszybszego powrotu dziecka do rodziców.

Zgodnie z art. 176 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do zadań własnych gminy należy w szczególności:

- opracowanie i realizacja trzyletnich gminnych programów wspierania rodziny.
- tworzenie warunków do podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.
- rozwój systemu opieki nad dzieckiem – w tym placówek wsparcia dziennego – oraz praca z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez:
 - a) zapewnienie rodzinom wsparcia asystenta rodziny i dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego i zapewnienie w nich miejsc dla dzieci.
- finansowanie:
 - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - b) kosztów pomocy udzielanej przez rodziny wspierające w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego.
- współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.
- sporządzanie i przekazywanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny do właściwego wojewody w formie elektronicznej, z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego.
- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zamieszkałego na terenie gminy.

Ponadto, zgodnie z art. 177 ustawy, gmina realizuje zadania zlecone z zakresu administracji rządowej wynikające z rządowych programów wspierania rodziny, zgodnie z wytycznymi przekazywanymi przez wojewodę.

Skuteczna realizacja tych zadań wymaga ścisłej współpracy wszystkich instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny oraz wypracowania sprawnego, efektywnego systemu działań, który realnie przyczyni się do poprawy sytuacji rodzin i zapewnienia dzieciom bezpiecznego, wspierającego środowiska. Gmina stanowi najważniejszy i podstawowy element systemu pomocowego.

3. Zadania instytucji wsparcia rodzin na poziomie gminy

3.1. Asystent rodziny

Asystent rodziny jest przydzielany przez Ośrodek Pomocy Społecznej w sytuacji, gdy po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego i analizie sytuacji stwierdza się, że rodzina przeżywa trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Praca asystenta odbywa się w miejscu zamieszkania rodziny lub w innym miejscu przez nią wskazanym. Wsparcie jest kontynuowane także wtedy, gdy dziecko zostało czasowo umieszczone poza rodziną.

Sąd opiekuńczy może zobowiązać rodzinę do współpracy z asystentem rodziny. Podstawą prawną jest art. 109 § 2 pkt 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, który pozwala Sądowi, gdy dobro dziecka jest zagrożone, wydać odpowiednie zarządzenia, w tym zobowiązać rodziców (a także małoletniego) do określonego postępowania. W praktyce może to oznaczać m.in.: obowiązek podjęcia pracy z asystentem rodziny, uczestnictwo w innych formach pracy z rodziną, skierowanie do placówki wsparcia dziennego, udział w terapii lub poradnictwie rodzinnym, współpracę z określonym specjalistą.

W takiej sytuacji: Sąd wydaje postanowienie zobowiązujące rodzinę do współpracy z asystentem. Ośrodek Pomocy Społecznej otrzymuje informację z sądu i – zgodnie z art. 11 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – przeprowadza wywiad środowiskowy oraz analizę sytuacji. Po tej procedurze asystent rodziny jest przydzielany obligatoryjnie w związku z postanowieniem Sądu. Zakończenie pracy z rodziną w takim przypadku wymaga zwolnienia z obowiązku przez Sąd, a nie tylko decyzji OPS czy samego asystenta.

Takie zobowiązanie nie jest formą kary, lecz środkiem ochrony dobra dziecka – ma pomóc rodzinie w przezwyciężeniu trudności i uniknięciu poważniejszych ingerencji, np. umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej.

Cel pracy asystenta rodziny:

- zapobieganie kryzysom i niedopuszczenie do umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej
- dążenie do stabilizacji życiowej rodziny, umożliwiającej prawidłowe wychowywanie dzieci
- wsparcie w powrocie dziecka do rodziny, jeśli zostało ono czasowo umieszczone poza domem.

Do głównych, ustawowych zadań asystenta rodziny należy m.in.:

- opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z jej członkami i pracownikiem socjalnym
- koordynacja planu pracy z rodziną z planem pomocy dziecku w pieczy zastępczej
- pomoc w poprawie sytuacji życiowej, w tym w prowadzeniu gospodarstwa domowego
- rozwiązywanie problemów socjalnych, psychologicznych i wychowawczych
- wspieranie aktywności społecznej i motywowanie do podnoszenia kwalifikacji zawodowych
- pomoc w poszukiwaniu i utrzymaniu zatrudnienia
- motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, kształtujących prawidłowe wzorce wychowawcze
- wsparcie dzieci, w tym udział w zajęciach psychoedukacyjnych
- działania interwencyjne w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa
- indywidualne konsultacje wychowawcze dla rodziców i dzieci
- realizacja zadań wynikających z ustawy „Za życiem”
- prowadzenie dokumentacji i okresowa ocena sytuacji rodziny (co najmniej raz na pół roku)
- monitoring funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy – przez 6 miesięcy, minimum raz w miesiącu
- sporządzanie opinii dla sądu
- Współpraca z instytucjami, organizacjami pozarządowymi i zespołami interdyscyplinarnymi

Asystent może pracować maksymalnie z 15 rodzinami jednocześnie.

Liczba rodzin jest dostosowana do stopnia trudności zadań oraz kwalifikacji i doświadczenia asystenta. Współpraca ma charakter długofalowy, co pozwala na dogłębne poznanie środowiska i skuteczne wsparcie. Asystent rodziny jest kluczowym ogniwem systemu wsparcia – łączy działania pomocowe, edukacyjne i interwencyjne. Jego praca ma charakter partnerski i opiera się na budowaniu zaufania, motywowaniu do zmian oraz wzmacnianiu kompetencji rodziny, aby mogła samodzielnie i odpowiedzialnie wypełniać swoje funkcje wychowawcze.

3.2. Placówki wsparcia dziennego

Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Jedną z form takiej placówki jest świetlica środowiskowa.

Świetlice środowiskowe prowadzą zorganizowaną działalność opiekuńczo-wychowawczą, umożliwiając dzieciom i młodzieży racjonalne i bezpieczne spędzanie czasu wolnego po zajęciach szkolnych. Ich działalność ma na celu:

- wspieranie rodziny w procesie przygotowania dzieci i młodzieży do samodzielnego życia
- kształtowanie prawidłowych postaw społecznych
- zapewnienie opieki oraz organizację zajęć edukacyjnych i profilaktycznych w czasie wolnym od nauki

Główne zadania świetlic środowiskowych

- Pomoc w odrabianiu lekcji i wyrównywaniu zaległości w nauce
- Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień wychowanków
- Kształtowanie kultury osobistej i prawidłowych nawyków
- Organizowanie dzieciom i młodzieży wartościowego czasu wolnego

Formy pracy świetlic

- edukacyjne – pomoc w nauce, wyrównywanie braków edukacyjnych
- rozwojowe – zajęcia z zakresu promocji zdrowia, profilaktyki uzależnień, przeciwdziałania przemocy i zachowaniom ryzykownym
- rekreacyjne – gry, zabawy, wycieczki, zajęcia sportowe
- zainteresowania i pasje – zajęcia plastyczne, rękodzielnicze, czytelnicze, kulinarne układanie puzzli, spotkania filmowe i inne aktywności rozwijające talenty
- kultura osobista – nauka zasad dobrego zachowania, higieny osobistej, kulturalnego spożywania posiłków.

Świetlice środowiskowe tworzą dzieciom i ich rodzinom przyjazne warunki do rozwoju edukacyjnego, fizycznego i psychospołecznego. Zapewniają poczucie bezpieczeństwa, oparte na przekonaniu, że w każdej sytuacji można uzyskać pomoc i wsparcie.

3.3. Poradnictwo specjalistyczne

Poradnictwo specjalistyczne stanowi jeden z kluczowych elementów systemu wspierania rodziny w gminie. Jest kierowane do osób i rodzin, które wymagają profesjonalnej pomocy w rozwiązywaniu problemów życiowych – niezależnie od wysokości osiąganych dochodów. Jego głównym celem jest:

- poprawa jakości życia osób i rodzin,
- wzmocnienie ich kompetencji w radzeniu sobie z trudnościami,
- przywrócenie zdolności do samodzielnego rozwiązywania problemów,
- zapobieganie powstawaniu kolejnych kryzysów.

W ramach poradnictwa specjalistycznego gmina zapewnia dostęp do trzech podstawowych obszarów wsparcia:

- poradnictwo prawne:

udzielanie informacji o obowiązujących przepisach prawa rodzinnego i opiekuńczego, pomoc w zakresie zabezpieczenia społecznego, doradztwo dotyczące ochrony praw lokatorów i innych kwestii mieszkaniowych, wskazówki dotyczące procedur administracyjnych i sądowych.

- poradnictwo psychologiczne:

diagnozowanie problemów emocjonalnych i społecznych, działania profilaktyczne, prowadzenie konsultacji indywidualnych, rodzinnych, pracy grupowej, wsparcie w sytuacjach kryzysowych.

- poradnictwo rodzinne:

pomoc w rozwiązywaniu problemów funkcjonowania rodziny, wsparcie w opiece nad osobami z niepełnosprawnościami, doradztwo w zakresie wychowania dzieci i budowania prawidłowych relacji.

Poradnictwo specjalistyczne w gminach realizowane jest poprzez: indywidualne konsultacje, mediacje rodzinne, grupy wsparcia i grupy samopomocowe, warsztaty edukacyjne i profilaktyczne. Dzięki poradnictwu specjalistycznemu rodziny zyskują narzędzia do samodzielnego radzenia sobie z problemami, poprawia się ich funkcjonowanie w sferze osobistej, rodzinnej, społecznej i zawodowej, zmniejsza się ryzyko eskalacji kryzysów, wzmacnia się integracja i aktywność społeczna.

W gminnych programach wspierania rodziny poradnictwo specjalistyczne jest traktowane jako usługa pierwszego kontaktu – często to od niej zaczyna się proces pomocy. Pracownik socjalny udzielający poradnictwa współpracuje z innymi specjalistami (asystent rodziny, psycholog, pedagog, dzielnicowy, kurator), instytucjami (POIK, Sąd Rodzinny, GKRPA, Szkoła), wykorzystując posiadane narzędzia (praca socjalna, asystencja rodzinna, warsztaty, programy profilaktyczne).

Dzięki temu tworzy się spójny system pomocy, w którym rodzina otrzymuje zarówno doraźne wsparcie w rozwiązaniu bieżących problemów, jak i narzędzia do długofalowej poprawy swojej sytuacji.

3.4. Praca socjalna

Zgodnie z art. 6 pkt 12 ustawy o pomocy społecznej, praca socjalna jest działalnością zawodową mającą na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Stanowi jedno z kluczowych narzędzi pomocy społecznej, obok świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, i jest usługą o charakterze niefinansowym.

Jej istotą jest działanie na rzecz zmiany – poprawy funkcjonowania jednostki, rodziny lub całej społeczności lokalnej, tak aby mogły one samodzielnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym, gospodarczym i kulturalnym.

Praca socjalna realizuje cele pomocy społecznej określone w ustawie – w szczególności:

umożliwia osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, wspiera w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb, dąży do życiowego usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem.

Pełni przy tym szereg funkcji:

- ratowniczą – udzielanie wsparcia w sytuacjach kryzysowych, zapobieganie pogłębianiu się problemów.
- wspierającą – edukowanie i motywowanie do samodzielnego rozwiązywania problemów.
- profilaktyczną – przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i patologiom.
- partycypacyjną – budowanie lokalnych sieci współpracy, angażowanie społeczności w rozwiązywanie problemów.

Jest to proces metodyczny, obejmujący:

- diagnozę sytuacji – rozpoznanie problemów, zasobów i potrzeb osoby, rodziny lub społeczności.
- planowanie pomocy – wspólne z klientem ustalenie celów i działań.
- realizację działań – interwencje, poradnictwo, mediacje, wsparcie emocjonalne, aktywizacja.
- ewaluację i monitoring – ocena efektów, wprowadzanie zmian w planie pomocy, utrwalanie pozytywnych zmian.

Pracownik socjalny jest profesjonalistą przygotowanym do pracy z osobami, rodzinami i społecznościami lokalnymi. Jego rola obejmuje: mobilizowanie osób i rodzin do podejmowania działań na rzecz poprawy swojej sytuacji, wzmacnianie zasobów – odkrywanie i rozwijanie

umiejętności, które pozwolą pokonywać trudności, koordynowanie pomocy – współpraca z instytucjami, organizacjami pozarządowymi, służbami zdrowia, szkołami, policją i innymi podmiotami, edukowanie – przekazywanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do prawidłowego pełnienia ról społecznych i wychowawczych, interweniowanie – podejmowanie działań w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa dziecka lub rodziny.

W pracy z rodziną pracownik socjalny: wspiera w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, socjalnych i emocjonalnych, pomaga w dostępie do świadczeń i usług, motywuje do aktywności zawodowej i społecznej, współpracuje z asystentem rodziny, kuratorem sądowym, pedagogiem szkolnym i innymi specjalistami.

Celem ostatecznym jest życiowe usamodzielnienie rodziny i umożliwienie jej funkcjonowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Praca socjalna przyczynia się do: poprawy pozycji grup słabszych ekonomicznie i społecznie, kształtowania sprawiedliwości społecznej i równości szans, ochrony podstawowych i rozwojowych potrzeb człowieka.

4. Charakterystyka społeczno-demograficzna Gminy Góra Kalwaria

Gmina Góra Kalwaria leży w centrum Polski, w środkowej części województwa mazowieckiego, w powiecie piaseczyńskim. Góra Kalwaria jest gminą miejsko-wiejską, graniczy od północy i zachodu z gminami należącymi do powiatu piaseczyńskiego, tj. gmina Konstancin-Jeziorna, Piaseczno, Prażmów; przez rzekę Wisłę graniczy z gminami należącymi do powiatu otwockiego, tj. gmina Karczew i Sobienie-Jeziory; od południa natomiast – z gminą Chynów i Warka (powiat grójecki).

Zgodnie z danymi rejestrów Ewidencji Ludności Urzędu Miasta i Gminy Góra Kalwaria, na terenie gminy zameldowanych jest na pobyt stały i czasowy 26 552 osób. (stan na 31.12.2024 r.).

Analiza liczby ludności gminy na przestrzeni ostatnich lat wskazuje na tendencję wzrostową w latach 2015-2019. W roku 2023 obserwujemy wzrost o 116 osób. W roku 2024 również nastąpił wzrost o 203 osoby.

Struktura ludności gminy przedstawiała się następująco:

Ludność zameldowana na terenie gminy Góra Kalwaria

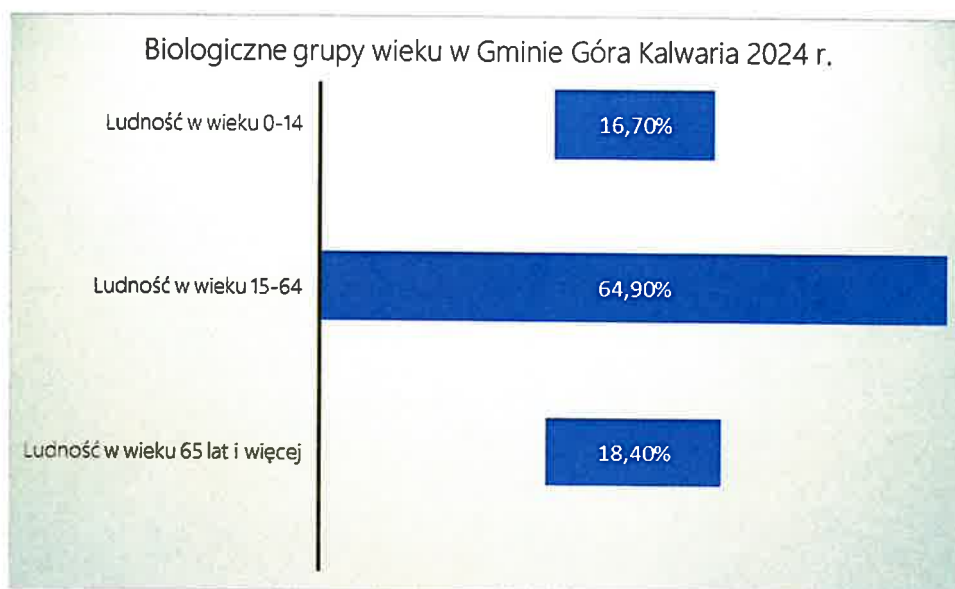
		2022	2023	2024
Kobiety	miasto	6 094	6 089	6 118
	wieś	7 488	7 565	7 645
Mężczyźni	miasto	5 453	5 409	5 433
	wieś	7 198	7 286	7 356
Ludność ogółem	miasto	11 547	11 498	11 551
	wieś	14 686	14 851	15 001
Razem:		26 233	26 349	26 552

Źródło: Raport o stanie gminy 2025 r.

Na dzień 30 czerwca 2024 r ludność gminy stanowiła 23,23% ogółu mieszkańców powiatu piaseczyńskiego oraz 0,48% ludności województwa mazowieckiego.

Biologiczne grupy wieku w gminie Góra Kalwaria (Źródło: GUS, 31.XII.2024)

Ludność w wieku 0-14			16,70%
Kobiety w wieku 0-14	15,70%	Mężczyźni w wieku 0-14	17,80%
Ludność w wieku 15-64			64,90%
Kobiety w wieku 15-64	63,00%	Mężczyźni w wieku 15-64	66,90%
Ludność w wieku 65 lat i więcej			18,40%
Kobiety w wieku 65 lat i więcej	21,30%	Mężczyźni w wieku 65 lat i więcej	15,30%

Źródło GUS, 31.12.2024 r.

Osoby w wieku przedprodukcyjnym w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 21,47%, osoby w wieku produkcyjnym – 57,40%, osoby w wieku poprodukcyjnym – 21,13%.

Na dzień 31 grudnia 2024 r. stopa bezrobocia w gminie wynosiła 2,7%, przy czym w powiecie kształtowała się na poziomie 2,4%, a w województwie – 4,0%.

W gminie zarejestrowano 436 osób bezrobotnych, z czego:

44,50% stanowiły kobiety,

55,50% mężczyźni.

Udział osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby ludności wyniósł 0,71%.

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej od dwóch lat utrzymuje się na podobnym poziomie tj. 43%.

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem.

W zasobach infrastruktury społecznej gminy Góra Kalwaria znajdują się:

7 żłobków z łączną liczbą 227 miejsc,

13 przedszkoli i oddziałów przedszkolnych przy szkołach, oferujących 975 miejsc,

13 świetlic (11 przyszkolnych i 2 pozaszkolne).

Jednym z kluczowych zadań własnych gminy jest tworzenie warunków sprzyjających zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych mieszkańców, w szczególności rodzin znajdujących się w trudniejszej sytuacji materialnej. W ramach realizacji gminnych programów wspierania rodzin, Gmina Góra Kalwaria zapewnia: lokale w ramach najmu socjalnego, lokale zamienne, wsparcie w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych gospodarstw domowych o niskich dochodach.

W 2024 roku do Urzędu Miasta i Gminy wpłynęło 18 wniosków spełniających kryteria określone w uchwale nr XLIX/400/2021 Rady Miejskiej Góry Kalwarii z dnia 31 marca 2021 r., dotyczącej zasad i kryteriów wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy.

Na koniec 2024 r. na przydział mieszkania komunalnego lub socjalnego oczekiwało 8 rodzin – w tym 7 wniosków złożono w 2024 roku, a 1 wniosek pochodził z 2023 roku.

W 2024 roku z pomocy społecznej w gminie Góra Kalwaria skorzystało 313 osób, co stanowiło 1,18% ogólnej liczby mieszkańców. W porównaniu z rokiem 2023 liczba ta zmniejszyła się o 84 osoby. Również liczba rodzin objętych pomocą spadła – o 50 rodzin w stosunku do roku poprzedniego. Liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej wyniosła 185 i była o 9 osób niższa niż w 2023 roku.

Zgodnie z danymi ośrodków pomocy społecznej, w 2024 roku najczęściej wskazywanymi powodami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a tym samym ubiegania się o pomoc, były:

1. ubóstwo,
2. długotrwała lub ciężka choroba,
3. niepełnosprawność,
4. bezrobocie,
5. bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

5. Diagnoza środowiska lokalnego w kontekście problemów występujących w rodzinach - rodzina w centrum systemu wsparcia społecznego Gminy Góra Kalwaria

Organizacja skutecznego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, szczególnie w środowiskach wymagających największej pomocy, stanowi jedno z priorytetowych zadań Gminy Góra Kalwaria. Celem tego systemu jest zapewnienie bezpieczeństwa, stabilizacji oraz profesjonalnej, adekwatnej do sytuacji reakcji na potrzeby mieszkańców.

W centrum działań znajduje się rodzina – jej rola, zasoby i deficyty. Jest ona podstawową i najważniejszą komórką społeczną, w której kształtuje się osobowość młodego człowieka, jego system wartości, postawy społeczne i umiejętności życiowe. To, jak funkcjonuje rodzina, bezpośrednio wpływa na rozwój fizyczny, psychiczny i społeczny dziecka.

Rodzina oddziałuje na dziecko zarówno poprzez działania zamierzone i świadome, jak i te przypadkowe. Jej funkcjonowanie obejmuje sferę wychowawczą, opiekuńczą, gospodarczą oraz kulturalno-towarzyską. Dlatego tak istotne jest, aby zapewniała ona stabilne i sprzyjające warunki rozwoju wszystkim swoim członkom, a w szczególności dzieciom.

W Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej pojęcie rodziny występuje w art. 18 oraz art. 71. Zgodnie z art. 18 „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.” Z kolei, w myśl art. 71 pkt. 1 „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.”

Szczególną troskę państwa o sytuację dziecka podkreśla art. 72 Konstytucji, zgodnie z którym „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Każde dziecko, które zostało pozbawione opieki rodzicielskiej – niezależnie od przyczyn tej sytuacji – ma zagwarantowane prawo do opieki i pomocy ze strony władz publicznych. Obowiązkiem państwa i samorządu jest stworzenie takich warunków, aby dziecko mogło rozwijać się w bezpiecznym, stabilnym i sprzyjającym środowisku, a jego potrzeby były zaspokajane w sposób kompleksowy.

W procesie ustalania praw dziecka, organy władzy publicznej oraz wszystkie osoby odpowiedzialne za jego dobro są zobowiązane do wysłuchania dziecka i – w miarę możliwości –

uwzględnienia jego zdania. Poszanowanie głosu dziecka jest nie tylko wymogiem prawnym, ale także elementem budowania poczucia bezpieczeństwa, sprawczości i zaufania do instytucji.

Zgodnie z art. 6 pkt 14 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, przez rodzinę rozumie się „osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące”. Oznacza to, że wsparcie systemu pomocy społecznej obejmuje nie tylko tradycyjnie pojmowane rodziny biologiczne, ale również inne formy wspólnot domowych – w tym rodziny zastępcze, rodziny adopcyjne, a także osoby niespokrewnione, które tworzą wspólne gospodarstwo domowe i pełnią wobec siebie funkcje opiekuńcze.

Tak szerokie ujęcie pojęcia rodziny ma kluczowe znaczenie dla skutecznego udzielania pomocy – pozwala bowiem objąć wsparciem wszystkie osoby, które faktycznie tworzą środowisko wychowawcze dziecka, niezależnie od formalnych więzi. Dzięki temu możliwe jest zapewnienie dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej nie tylko doraźnej pomocy, ale także stabilnych warunków do rozwoju i wychowania w atmosferze bezpieczeństwa, szacunku i troski.

Z przywołanych aktów prawnych wynika, że rodzina jest wartością szczególną i może liczyć na wsparcie wielu instytucji pomocowych. Ma ona ogromne i zasadnicze znaczenie, gdyż będąc pierwszym i najważniejszym środowiskiem życia dziecka wpływa na odbiór świata, kształtowanie jego osobowości i wyznawany system wartości.

Z tego względu, w sytuacji, gdy rodzina ma destrukcyjny wpływ na dziecko i nie wywiązuje się ze swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a dziecko zostaje pozbawione opieki rodziców wymagana jest ingerencja służb społecznych. Działania państwa w tym zakresie obejmują stworzenie systemu pieczy zastępczej. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w preambule głosi: „Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami - uchwała się, co następuje:”.

Preambuła ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej stanowi swoisty fundament całego aktu prawnego – wyznacza jego cel, wartości i kierunek działań państwa oraz samorządów.

W kontekście dbania o rodzinę i dobro dziecka można ją odczytać jako deklarację, że rodzina jest najlepszym i naturalnym środowiskiem wychowania dziecka, a wszelkie działania instytucji publicznych mają służyć temu, by mogła ona prawidłowo pełnić swoje funkcje opiekuńcze i wychowawcze.

W preambule podkreśla się m.in., że:

- dobro dziecka jest nadrzędną wartością, która powinna być punktem odniesienia przy podejmowaniu każdej decyzji,
- rodzina wymaga wsparcia, gdy napotyka trudności, a pomoc powinna być udzielana w taki sposób, aby umożliwić jej samodzielne i prawidłowe funkcjonowanie,
- opieka zastępcza jest rozwiązaniem stosowanym wtedy, gdy dziecko nie może pozostać w swojej rodzinie biologicznej – i powinna być organizowana tak, aby zapewnić mu stabilność, bezpieczeństwo i warunki do rozwoju,
- współpraca różnych instytucji (pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych) jest kluczowa dla skutecznego wspierania rodzin i ochrony dzieci.

W praktyce oznacza to, że ustawa nie traktuje pieczy zastępczej jako celu samego w sobie, lecz jako ostatni etap systemu ochrony dziecka, poprzedzony działaniami mającymi na celu wzmocnienie rodziny biologicznej.

Preambuła przypomina, że wsparcie powinno być udzielane z poszanowaniem godności rodziny i dziecka, a każde działanie ma służyć ich dobru – zarówno w wymiarze materialnym, jak i emocjonalnym. Ustawodawca mocno zaakcentował również potrzebę współpracy osób, instytucji publicznych i społecznych pracujących z dziećmi i rodziną.

Zgodnie z treścią art. 4 tego aktu stosując ustawę, należy uwzględnić m.in.: prawo dziecka i rodziny do autonomii, prawo dziecka do wychowania w rodzinie biologicznej, a gdy jest to niemożliwe, do opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej z poszanowaniem tożsamości religijnej i kulturowej. Wszystkie działania powinny mieć na względzie dobro dziecka, szczególnie w odniesieniu do kontaktów z rodziną biologiczną i powrotu do niej. Dziecko ma prawo do nauki, rozwoju zdolności, pasji, zabawy i wypoczynku. Dziecku należy udzielić wsparcia w procesie usamodzielniania, a także chronić je przed łamaniem przysługujących mu praw. W myśl wspomnianej ustawy „system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.”

Pieczą zastępczą zapewnia: pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości

przysposobienia dziecka – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym; przygotowanie dziecka do: godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych; zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

W 2024 r. na mocy art. 22b i 22c ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczości na tle seksualnym i ochronie małoletnich wprowadzono przepisy dotyczące standardów ochrony małoletnich. 15 lutego 2024r. ww. ustawa została zmieniona Ustawą o ochronie małoletnich, czyli tzw. ustawą Kamilka.

W 2024 r. zaczęły obowiązywać przepisy nakładające obowiązek wprowadzenia standardów ochrony małoletnich. Zgodnie z art. 10 ustawy obowiązek wprowadzenia wyżej wymienionych standardów musiał być zrealizowany w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie tzw. ustawy Kamilka - czyli do 15 sierpnia 2024 r.

Obowiązek wprowadzenia standardów ochrony małoletnich mają:

1. organ zarządzający:
 - jednostką systemu oświaty, o której mowa w art. 2 pkt 1-8 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900). Należą do nich m.in. : przedszkola, szkoły i schroniska młodzieżowe;
 - inną placówką oświatową, opiekuńczą, wychowawczą, resocjalizacyjną, religijną, artystyczną, medyczną, rekreacyjną, sportową lub związaną z rozwijaniem zainteresowań, do której uczęszczają albo w której przebywają lub mogą przebywać małoletni;
2. organizator działalności oświatowej, opiekuńczej, wychowawczej, resocjalizacyjnej, religijnej, artystycznej, medycznej, rekreacyjnej, sportowej lub związanej z rozwijaniem zainteresowań przez małoletnich;
3. podmioty świadczące usługi hotelarskie oraz turystyczne, a także prowadzące inne miejsca zakwaterowania zbiorowego, w zakresie niezbędnym do zapewnienia ochrony małoletnich.

W Ministerstwie Sprawiedliwości działa Zespół do Spraw Ochrony Małoletnich, złożony z przedstawicieli różnych instytucji: ministerstw, organizacji pozarządowych, środowisk naukowych, jednostek samorządu terytorialnego, którego zadaniem było przygotowywanie wytycznych do opracowania standardów i aktualizowanie tych wytycznych co 2 lata.

Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw wprowadziła również inne istotne zmiany dotyczące ochrony małoletnich przed krzywdzeniem, w tym istotny w pomocy społecznej zapis dotyczący zapewnienia dziecku ochrony w związku z przemocą domową. Pracownik socjalny zapewniający dziecku ochronę przed podjęciem decyzji w uzgodnieniu z funkcjonariuszem Policji, a także lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką dokonuje oceny ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka w kwestionariuszu szacowania ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka.

W przypadku zapewnienia dziecku ochrony, o której mowa powyżej, dziecku udziela się wsparcia psychologa. Wprowadzono szczególne środki ochrony przeciwdziałającymi zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym tj.: Rejestr Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym; obowiązki dla pracodawców i innych organizatorów w zakresie działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi oraz pracowników i innych osób dopuszczanych do takiej działalności.

Powyższe zmiany miały realny wpływ na realizację przyjętego w Gminie Góra Kalwaria Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Góra Kalwaria na lata 2024 – 2030.

Zgodnie z art. 2 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej „pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie same pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.”

Najczęstszymi powodami przyznawania pomocy rodzinom są ubóstwo, bezrobocie, długotrwała i ciężka choroba. Największe problemy rodzin dotyczą wypełniania funkcji ekonomicznej.

Rodziny nie radzą sobie także z kryzysami, które dotyczą je w przypadku wystąpienia długotrwałej lub ciężkiej choroby i związanej z nimi niepełnosprawności. W odniesieniu do funkcji socjalizacyjnej, która pełniona jest mniej lub bardziej świadomie, problemy w jej realizacji i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych skutkują zaburzeniami w internalizacji norm i wartości, poznawaniu akceptowanych społecznie wzorów zachowań, a w konsekwencji nieumiejętnością osiągania sukcesu w życiu społecznym.

Zjawisko tzw. rodziny problemowej jest szeroko opisywane w literaturze naukowej i analizach socjologicznych. Badania wskazują, że dysfunkcje w rodzinie mogą mieć różne źródła – od trudności ekonomicznych, przez problemy zdrowotne i uzależnienia, po deficyty w zakresie kompetencji wychowawczych i komunikacyjnych.

Według analiz CBOS oraz literatury przedmiotu, w rodzinach przeżywających kryzys często obserwuje się:

- niewystarczające umiejętności budowania więzi emocjonalnych,
- brak konstruktywnych wzorców rozwiązywania konfliktów,
- przenoszenie napięć z życia zawodowego lub społecznego na relacje domowe,
- zaburzoną hierarchię ról (np. nadmierne obciążanie dzieci obowiązkami dorosłych).

Z badań wynika również, że dzieci wychowujące się w środowisku rodziny problemowej są bardziej narażone na trudności w rozwoju emocjonalnym i społecznym, niż rówieśnicy z rodzin funkcjonujących prawidłowo. Mogą one przejawiać niższe poczucie własnej wartości, problemy w nawiązywaniu relacji oraz trudności w radzeniu sobie ze stresem.

Jednocześnie badacze podkreślają, że rodzina problemowa nie jest tożsama z rodziną patologiczną – w wielu przypadkach odpowiednio wczesne wsparcie (np. poradnictwo rodzinne, mediacje, programy edukacji rodzicielskiej) pozwala na odbudowanie prawidłowych relacji i poprawę funkcjonowania całego systemu rodzinnego.

Badania Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych z 2024 r. nad progiem interwencji socjalnej oraz analizy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wskazują, że efektywne wsparcie rodzin wymaga kompleksowego i zindywidualizowanego podejścia. Oznacza to, że OPS i inne instytucje powinny działać nie tylko interwencyjnie, ale również profilaktycznie i rozwojowo, kierując się poniższymi priorytetami:

1. Diagnoza i indywidualizacja pomocy

Rzetelna diagnoza sytuacji rodziny – uwzględniająca aspekty ekonomiczne, zdrowotne, wychowawcze i społeczne. Tworzenie Indywidualnych Planów Pomocy Rodzinie z jasno określonymi celami i harmonogramem działań. Włączanie rodziny w proces planowania pomocy, aby zwiększyć jej poczucie sprawczości.

2. Wsparcie materialne i socjalne

Zapewnienie świadczeń pieniężnych i rzeczowych dostosowanych do realnych kosztów utrzymania (uwzględniających aktualne kryteria dochodowe od 2025 r. Pomoc w dostępie do mieszkań socjalnych, programów żywnościowych oraz dopłat do mediów.

3. Wsparcie wychowawcze i edukacyjne

Programy edukacji rodzicielskiej rozwijające kompetencje wychowawcze, komunikacyjne i umiejętność rozwiązywania konfliktów. Organizowanie warsztatów i grup wsparcia dla rodziców, w tym rodzin zastępczych. Współpraca z placówkami oświatowymi w celu monitorowania sytuacji dziecka i wczesnego reagowania na problemy szkolne.

4. Pomoc psychologiczna i terapeutyczna

Dostęp do bezpłatnego poradnictwa psychologicznego i terapii rodzinnej. Wsparcie w sytuacjach kryzysowych (przemoc domowa, uzależnienia, nagła utrata pracy). Programy profilaktyczne w zakresie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.

5. Asystentura rodziny i praca środowiskowa

Wsparcie asystenta rodziny, który towarzyszy rodzinie w codziennych obowiązkach, pomaga w kontaktach z instytucjami i motywuje do zmian. Praca w środowisku lokalnym – angażowanie sąsiadów, organizacji pozarządowych i wolontariuszy.

6. Koordynacja międzyinstytucjonalna

Ścisła współpraca ośrodków pomocy społecznej na szczeblu gminnym z placówkami oświaty, ochrony zdrowia, policją, sądami rodzinnymi i NGO w celu wymiany informacji, wspólnego planowania działań, aby uniknąć dublowania pomocy lub luk w wsparciu.

7. Profilaktyka i wczesna interwencja

Identyfikowanie rodzin zagrożonych kryzysem zanim dojdzie do poważnych problemów.

Organizowanie lokalnych programów integracyjnych, kulturalnych i sportowych wzmacniających więzi rodzinne.

Skuteczna pomoc rodzinie to połączenie wsparcia materialnego, psychologicznego, wychowawczego i środowiskowego, realizowane w sposób skoordynowany i dostosowany do indywidualnych potrzeb. Ośrodki pomocy społecznej pełnią w tym systemie rolę koordynatora i inicjatora działań, ale kluczowa jest współpraca wielu instytucji oraz aktywne włączenie samej rodziny w proces zmian.

Oprócz pomocy materialnej udzielanej przez ośrodek pomocy społecznej, rodzina obejmowana jest kompleksowym, szeroko rozumianym wsparciem, które ma na celu nie tylko zaspokojenie bieżących potrzeb, ale także wzmocnienie jej potencjału i poprawę funkcjonowania w dłuższej perspektywie. Wsparcie to obejmuje pracę socjalną, polegającą na diagnozie sytuacji rodziny, wspólnym planowaniu działań naprawczych, motywowaniu do podejmowania aktywności oraz udzielaniu porad w zakresie rozwiązywania problemów życiowych.

Istotnym elementem jest również pomoc asystenta rodziny, który towarzyszy rodzinie w codziennych obowiązkach, wspiera w organizacji życia domowego, pomaga w kontaktach z instytucjami, a także uczy praktycznych umiejętności – od prowadzenia gospodarstwa domowego, przez planowanie budżetu, po konstruktywne rozwiązywanie konfliktów. Asystent pełni

rolę przewodnika i mediatora, wzmacniając kompetencje wychowawcze rodziców oraz budując ich poczucie sprawczości.

Podstawą do opracowania programu wspierania rodziny jest diagnoza środowiska lokalnego. Wsparcie udzielane przez gminę rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej może przybierać formę pracy z rodziną lub pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Możliwe jest także zastosowanie obu form jednocześnie. Rodzina może otrzymać wsparcie przez działania: instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny, placówek wsparcia dziennego. Wspieranie rodziny prowadzone jest za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

Zgodnie z Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Jednostki samorządu terytorialnego mają obowiązek wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Realizują go przede wszystkim we współpracy z lokalnym środowiskiem, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami, związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Program Wspierania Rodziny Gminy Góra Kalwaria na lata 2025–2027 stanowi kontynuację działań prowadzonych w ramach wcześniejszych edycji programu. Jego zadania – w zależności od potrzeb i zmieniającej się sytuacji społecznej – mogą być modyfikowane i udoskonalane, tak aby jak najlepiej odpowiadały na wyzwania stojące przed rodzinami w gminie.

Podstawą opracowania diagnozy były materiały i dane zgromadzone przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii. Analiza objęła sytuację rodzin korzystających ze wsparcia tej instytucji, co pozwoliło na określenie kluczowych obszarów wymagających interwencji i dalszego rozwoju działań pomocowych.

5.1. Główne powody przyznanej pomocy

Zgodnie z Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, wsparcie przysługuje osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, przekraczającej ich własne możliwości przezwyciężenia problemów. Ustawa wymienia katalog powodów, które mogą stanowić podstawę

do udzielenia pomocy – obejmują one zarówno przesłanki ekonomiczne, jak i zdrowotne, społeczne czy rodzinne.

W praktyce oznacza to, że pomoc społeczna jest kierowana do osób i rodzin, które doświadczają m.in.: ubóstwa – brak środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, długotrwałej lub ciężkiej choroby – ograniczającej zdolność do pracy i samodzielnego funkcjonowania, niepełnosprawności – wymagającej dodatkowego wsparcia w codziennym życiu, bezrobocia – skutkującego utratą stabilności finansowej bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego i w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – szczególnie w rodzinach z dziećmi, gdzie brak jest umiejętności organizacji życia domowego i zapewnienia właściwej opieki.

Tabela 1. Liczba i ogólne powody korzystania z pomocy społecznej rodzin z terenu Gminy Góra Kalwaria w latach 2022-2024.

L.p.	Wyszczególnienie	2022 r.	2023 r.	2024 r.
1	Ogólna liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w tym:	420	528	446
2	Rodziny z dziećmi	107	143	99
3	Korzystających ze względu na ubóstwo	190	160	158
4	Korzystających ze względu na bezrobocie	117	99	73
5	Rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	50	48	42
6	Rodziny dotknięte niepełnosprawnością	117	112	121
7	Rodziny dotknięte długotrwałą lub ciężką chorobą	133	145	150
8	Potrzeba ochrony macierzyństwa	22	18	13
9	Rodziny dotknięte przemocą w rodzinie	2	2	8
10	Alkoholizm	13	13	18

11	Rodziny przeżywające trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	8	5
----	--	---	---	---

Źródło: Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii.

W 2024 roku z pomocy społecznej w gminie skorzystało 313 osób, co stanowiło 1,18% ogółu mieszkańców. W porównaniu z rokiem 2023 liczba ta zmniejszyła się o 84 osoby, a liczba rodzin objętych wsparciem spadła o 50.

Wśród korzystających ze świadczeń:

185 osób było objętych pomocą długotrwale (o 9 mniej niż w 2023 r.), najczęściej wskazywanymi przyczynami ubiegania się o wsparcie były: ubóstwo, choroba, niepełnosprawność, bezrobocie oraz bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego i wychowaniu dzieci.

Dane te pokazują, że choć liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie spada, to wciąż istotną grupę stanowią osoby wymagające długofalowego wsparcia.

Struktura przyczyn jest zbieżna z katalogiem określonym w ustawie, co potwierdza, że lokalny system pomocy społecznej odpowiada na najczęściej występujące problemy społeczne i rodzinne.

Dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pokazują, że w skali kraju liczba osób korzystających z pomocy społecznej systematycznie malała w latach 2020–2024.

Powody spadku to m.in.. poprawa sytuacji na rynku pracy po pandemii, wzrost płacy minimalnej oraz rozszerzenie innych form wsparcia (np. świadczenia rodzinne, 500+), które częściowo zastępowały pomoc OPS.

Od 1 stycznia 2025 r. nastąpiła znacząca podwyżka progów dochodowych uprawniających do świadczeń – z 776 zł do 1010 zł dla osoby samotnie gospodarującej i z 600 zł do 823 zł na osobę w rodzinie.

Wzrosły także kwoty świadczeń pieniężnych (np. zasiłek stały, pomoc na usamodzielnienie).

W skali kraju, podobnie jak w Górze Kalwarii, najczęstsze powody to: ubóstwo, długotrwała choroba, niepełnosprawność, bezrobocie oraz bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

W 2024 r. z pomocy społecznej skorzystało 1,18% mieszkańców gminy (313 osób), co jest wynikiem niższym niż średnia krajowa.

W porównaniu z 2023 r. liczba beneficjentów spadła o 84 osoby, a liczba rodzin objętych wsparciem – o 50. Liczba osób długotrwale korzystających z pomocy (185) również zmalała, co wpisuje się w ogólnopolski trend spadkowy z lat 2020–2024.

W 2025 r., po zmianie progów dochodowych, można spodziewać się ponownego wzrostu liczby uprawnionych rodzin, szczególnie tych, które dotąd nie kwalifikowały się do pomocy z powodu niewielkiego przekroczenia kryterium.

Badania pokazują, że rośnie udział problemów zdrowotnych i opiekuńczo-wychowawczych wśród przyczyn korzystania z pomocy, co wymaga większego nacisku na wsparcie usługowe i asystenturę rodziny.

Wspieranie rodziny jest zespołem metodycznych działań mających na celu przywrócenie rodzinie funkcji opiekuńczo – wychowawczej. Aktywność ta wpisuje się w obszar zadań Gminy Góra Kalwaria i jest przypisana grupie pracowników realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej. Działania na rzecz rodziny prowadzone są za zgodą rodziny i z jej aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych rodziny oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

Tabela 2. Zestawienie liczby rodzin korzystających ze wsparcia asystentów rodziny

Rok	Liczba rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny	Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd do pracy z asystentem	Liczba dzieci w rodzinach	Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną
2022	26	1	69	20 miesięcy
2023	39	8	68	19 miesięcy
2024	38	18	106	23 miesięcy

Źródło: Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii.

W latach 2022–2024 asystenci rodziny w Gminie Góra Kalwaria oferowali rodzinom szeroki zakres wsparcia, obejmujący zarówno pomoc informacyjną, doradczą, jak i praktyczną. Do najczęściej realizowanych form pomocy należały:

- Doradztwo w zakresie dostępnych form i miejsc wsparcia.
- Informowanie o zasadach funkcjonowania urzędów oraz placówek wspierających rodzinę i dziecko.
- Pomoc w sprawach urzędowych oraz towarzyszenie rodzinie w kontaktach z pracownikami szkoły, przedszkola, sądu, poradni, przychodni, policji, urzędów i innych instytucji.
- Wsparcie w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych i poszukiwaniu pracy.
- Poradnictwo dla kobiet w ciąży i ich rodzin.
- Instruktaż w zakresie pielęgnacji i opieki nad niemowlęciem.
- Pomoc w codziennej organizacji życia rodziny, w tym planowanie wspólnego spędzania czasu wolnego.

- Nauka sprawnego wykonywania obowiązków domowych.
- Doradztwo w zakresie zarządzania budżetem domowym.

Znaczna część rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny pozostaje w systemie pomocy społecznej od wielu lat. W przypadku rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi często występują także inne dysfunkcje, które w istotny sposób wpływają na postrzeganie i funkcjonowanie w rzeczywistości.

W sytuacjach, gdy rodzice nie są w stanie zapewnić dziecku właściwej opieki i wychowania, kluczową rolę w ochronie dobra dziecka przejmuje system pieczy zastępczej, zapewniający mu bezpieczne i stabilne środowisko rozwoju.

W latach 2022-2024 Ośrodek Pomocy Społecznej współfinansował koszty pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 191 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wprowadzony został obowiązek współfinansowania pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Zgodnie z przepisami, gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka (przed jego pierwszym umieszczeniem w pieczy zastępczej) wspólnie z powiatem ponosi koszty pobytu dziecka m.in. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, rodzinnych domach dziecka oraz rodzinach zastępczych. Obowiązek ten dotyczy dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej po 1 stycznia 2012r. W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka gmina ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Natomiast w przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym gmina ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 10% – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 30% – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 50% – w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,

średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka albo środków finansowych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz środków finansowych na bieżące funkcjonowanie tej placówki.

W 2024 roku Gmina Góra Kalwaria współfinansowała w 2024 r. pobyt 64 dzieci w pieczy zastępczej. Opłacono pobyt w rodzinnej pieczy zastępczej dla 38 dzieci w kwocie 293 816,54 zł.

Koszty jakie poniosła Gmina za pobyt 26 dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej wyniósł 677 159,69 zł Ogółem koszt pobytu dzieci w pieczy zastępczej w 2024 r wyniósł: 970 976,23 zł.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii realizuje zadania dotyczące dokumentowania i wydawania Kart Dużej Rodziny dla rodzin wielodzietnych.

Karta Dużej Rodziny (KDR) to ogólnopolski system zniżek i dodatkowych uprawnień skierowany do rodzin wychowujących co najmniej troje dzieci. Program obejmuje zarówno instytucje publiczne, jak i firmy prywatne, umożliwiając posiadaczom Karty tańsze korzystanie z oferty m.in.. branży spożywczej, paliwowej, bankowej, transportowej czy rekreacyjnej. Dzięki temu KDR realnie wspiera budżety rodzin wielodzietnych i ułatwia im dostęp do różnorodnych dóbr i usług.

Prawo do posiadania Karty przysługuje każdemu członkowi rodziny wielodzietnej, przez którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci – bez względu na ich wiek.

Członkami rodziny wielodzietnej są:

Rodzic lub rodzice – w tym także rodzice zastępczy lub osoby prowadzące rodzinny dom dziecka, małżonek rodzica, dziecko – również dziecko objęte rodzinną pieczą zastępczą oraz osoba przebywająca w dotychczasowej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka (zgodnie z art. 37 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

Dziecko może otrzymać Kartę, jeśli w dniu składania wniosku w rodzinie wielodzietnej co najmniej troje dzieci spełnia jeden z poniższych warunków: jest w wieku do ukończenia 18. roku życia, jest w wieku do ukończenia 25. roku życia i kontynuuje naukę: w szkole – do 30 września roku następującego po zakończeniu roku szkolnego, w szkole wyższej – do 30 września roku, w którym planowane jest ukończenie nauki (zgodnie z oświadczeniem, o którym mowa w art. 10 ust. 4 pkt 4 ustawy). Nie ma ograniczeń wiekowych w przypadku dzieci z orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności.

W zakresie ustawy o Karcie Dużej Rodziny w 2024 roku złożono 84 wnioski o przyznanie KDR z czego pozytywnie rozpatrzono 77 z nich, pozostałe 7 wniosków zostało zakończone negatywnie i wydano 1 decyzję uchylającą prawo do KDR.

W 2023 roku wpłynęło 268 wniosków z czego rozstrzygnięć przyznających było 258 a dla 10 wniosków wydano rozstrzygnięcie negatywne, zapadły 2 decyzje uchylające prawo do KDR. Rok 2023 był rekordowym pod względem liczby złożonych wniosków w historii KDR, dla porównania w 2022 roku wpłynęło 98 wniosków.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii realizuje zadanie zlecone w zakresie wypłaty świadczeń rodzinnych określonych ustawą z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych. Ośrodkowi powierzono również wypłacanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Od 1 stycznia 2017 r. ma miejsce realizacja jednorazowego świadczenia z tytułu urodzenia dziecka, u którego stwierdzono ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu, z ustawy o wsparciu kobiet i rodzin „Za życiem”.

Tabela 3. Realizacja świadczeń w 2024 r.

Realizacja świadczeń	
Wyszczególnienie świadczeń	Kwota*
Zasiłki rodzinne	515 215 zł
Dodatki do zasiłków	268 981 zł
Zasiłki rodzinne z dodatkami na podst. art. 5 ust. 3 (zł za zł)	46 085 zł
Zasiłki pielęgnacyjne	1 761 253 zł
Świadczenia pielęgnacyjne	6 449 692 zł
Zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	49 000zł
Świadczenia rodzicielskie	271 345 zł
Świadczenie „Za życiem”	12 000 zł
Fundusz alimentacyjny	459 722 zł

Źródło: Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii.

System różnorodnych świadczeń rodzinnych stanowi istotne wsparcie dla rodzin wychowujących dzieci, pomagając im w zaspokajaniu podstawowych potrzeb oraz wzmacniając postawy sprzyjające samodzielnemu przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, z wykorzystaniem własnych zasobów i możliwości. W połączeniu ze świadczeniem wychowawczym „800+”, którego obsługę prowadzi Zakład Ubezpieczeń Społecznych, system ten przyczynił się do poprawy sytuacji materialnej wielu rodzin, umożliwiając im osiągnięcie większej stabilizacji finansowej. Efekty tego wsparcia są szczególnie widoczne w analizie danych dotyczących liczby rodzin z dziećmi ubiegających się o pomoc finansową ze środków pomocy społecznej w kolejnych latach – obserwuje się w tym zakresie wyraźną tendencję spadkową.

W sprawie ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych w 2024 roku wpłynęło 600 wniosków, w tym 57 wniosków złożonych przez obywateli Ukrainy ze statusem UKR. W 2023 roku złożono 654

wnioski, w tym 55 przez osoby ze statusem UKR. W porównaniu do roku 2023 nastąpił spadek liczby wniosków o 54, co stanowi 8,25% w stosunku do roku poprzedniego.

Po rozpatrzeniu wniosków w 2024 roku wydano 485 decyzji przyznających, w tym 50 dla osób ze statusem UKR. W porównaniu do roku 2023 nastąpił spadek liczby decyzji przyznających świadczenia o 43, co stanowi 8,14 % w stosunku do roku poprzedniego.

W obszarze Świadczeń Rodzinnych w 2024 roku wydano 27 decyzji uznających wypłacone świadczenia za nienależnie pobrane, w 2023 roku w/w decyzji było 55, co stanowi spadek o 50,9 %. Z uwagi na konieczność rozpatrzenia do 31 grudnia 2024 roku wniosków o bon energetyczny postępowania dotyczące wydawania decyzji uznających świadczenia za nienależnie pobrane zostały przesunięte na 2025 rok, co ma istotny wpływ na zaistniałe różnice pomiędzy 2023 i 2024 rokiem.

W 2024 roku zasiłek rodzinny pobierały 234 rodziny, co oznacza spadek o 6 rodzin (czyli o 2,56%) w porównaniu z rokiem poprzednim.

5.2. Analiza SWOT

Zapewnienie dzieciom ochrony ich praw i wolności oraz stworzenie warunków do harmonijnego rozwoju i przyszłej samodzielności życiowej jest jednym z kluczowych zadań społeczności lokalnej. Szczególnej troski wymagają dzieci i młodzież wychowujące się w rodzinach niewydolnych wychowawczo, w których występują dysfunkcje – często związane z problemami uzależnień – prowadzące do poważnych strat w ich rozwoju. Brak odpowiedniej opieki ze strony rodziców zaburza zaspokajanie podstawowych potrzeb dziecka, co może skutkować niepowodzeniami szkolnymi, trudnościami w relacjach rówieśniczych oraz izolacją społeczną.

Rodzina, będąca naturalnym środowiskiem wychowania, w sytuacji kryzysu wymaga wsparcia nie tylko dla dobra dzieci, ale również wszystkich jej członków. Przywrócenie jej prawidłowego funkcjonowania przynosi korzyści całej społeczności lokalnej, wzmacniając jej spójność i bezpieczeństwo.

Przeprowadzona diagnoza sytuacji rodzin w gminie, uzupełniona o potrzeby i oczekiwania zgłaszane przez osoby oraz instytucje działające w obszarze wsparcia rodziny, stała się podstawą do opracowania analizy SWOT. Analiza ta pozwala zidentyfikować mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia dla systemu wsparcia rodziny w Gminie Góra Kalwaria, stanowiąc punkt wyjścia do planowania skutecznych działań w kolejnych latach.

Tabela 4. Analiza SWOT systemu wsparcia rodzin w Gminie Góra Kalwaria.

Mocne strony	Słabe strony
Dobrze rozwinięta sieć placówek oświatowych	Bierność i niewielkie zaangażowanie rodzin dysfunkcyjnych we współpracę z pracownikami socjalnymi i asystentem rodziny
Bogata oferta zajęć dla dzieci, młodzieży i całych rodzin prowadzona przez Gminną Bibliotekę Publiczną, Ośrodek Kultury, Ośrodek Sportu i Rekreacji.	Utrwalone stereotypy dotyczące podziału obowiązków i ról w rodzinie (np. kobieta jako opiekunka, mężczyzna jako żywiciel), które mogą ograniczać elastyczność w podejmowaniu decyzji, wpływać na nierówny podział pracy domowej oraz utrudniać rozwój indywidualnych aspiracji członków rodziny.
Dobra współpraca z instytucjami i pedagogami szkolnymi pracującymi z rodzinami i dziećmi.	Brak na terenie gminy organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu wspierania rodziny.
Świetlica Środowiskowa w Górze Kalwarii oraz filia Świetlicy w Czersku	Niewielkie zainteresowanie rodzin z problemami oferowanymi formami pomocy w procesie wychowawczym dziecka
Współpraca instytucji działających na rzecz rodziny	Brak sprawnego systemu informacji i komunikacji pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny
Mocne strony	Słabe strony
Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,	Ograniczona świadomość rodziców w zakresie emocjonalnych, społecznych i rozwojowych potrzeb dzieci, co może skutkować nieadekwatnymi metodami wychowawczymi, brakiem empatycznej komunikacji oraz trudnościami w budowaniu bezpiecznej relacji rodzic–dziecko.
Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej.	Niedostateczne środki finansowe rodzin na zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży.
Działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie,	Brak rodzin wspierających.
Działalność Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej.	Niskie kwalifikacje osób w wieku aktywności zawodowej.
Działalność Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.	Niski poziom wykształcenia osób korzystających z pomocy społecznej.
Wykształcona i doświadczona kadra pomocy społecznej i oświaty, działająca na rzecz dzieci i rodziny.	Niski poziom aktywności klientów pomocy społecznej w zakresie wykorzystania własnych zasobów i możliwości w przewyżnianiu sytuacji kryzysowej.
Dostęp do poradnictwa specjalistycznego w OPS, POIK, CZP.	Niska motywacja do podjęcia działań zmierzających do zmiany i poprawy sytuacji u osób wymagających wsparcia.

Mocne strony	Słabe strony
Rozwój wolontariatu.	Brak nowych lokali mieszkalnych i brak gminnych mieszkań chronionych.
Możliwość korzystania mieszkańców Gminy Góra Kalwaria z Karty Dużej Rodziny.	Rynek pracy nieprzystosowany dla potrzeb samotnych matek.
Systematyczne doskonalenie kompetencji zawodowych osób pracujących z rodzinami, ze szczególnym uwzględnieniem wiedzy psychopedagogicznej, interwencji kryzysowej oraz metod pracy w środowisku lokalnym.	Postrzeganie Ośrodka Pomocy Społecznej jako instytucji przyznającej jedynie świadczenia pieniężne.
Podnoszenie aktywności rodzin w procesie przezwycięzania swoich problemów dnia codziennego ze szczególnym uwzględnieniem procesu wychowawczego dzieci i młodzieży.	Spadek liczby dzieci i młodzieży oraz starzejące się społeczeństwo mogą prowadzić do ograniczenia inwestycji w usługi rodzinne.
Szanse	Zagrożenia
Zainteresowanie dzieci i młodzieży ofertą kulturalnoedukacyjną dostępną na terenie gminy. Rozwój świetlic środowiskowych, klubów młodzieżowych i miejsc integracji, gdzie dzieci mogą spędzać czas pod opieką wychowawców.	Zjawisko euro sieroctwa, tj. wyjazdy za dobrze płatną pracą za granicę jednego lub dwóch rodziców i pozostawienie ciężaru wychowania dzieci matce, dziadkom lub innym członkom dalszej rodziny
Możliwość pozyskiwania środków finansowych z konkursów ogłaszanych przez MRiPS, konkursów w ramach programu wspierania jednostek samorządu terytorialnego w budowaniu lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną.	Migracja młodych rodzin do większych miast (np. Warszawy) w poszukiwaniu pracy i lepszych usług edukacyjnych.
Skuteczna i trafna diagnoza problemów dotyczących rodziny oraz analiza dynamiki rozwoju pojawiających się problemów społecznych.	Zaniedbanie emocjonalne dziecka. Brak czasu rodziców dla dzieci.
Prospołeczna polityka państwa.	Niski poziom wiedzy na temat świadomego rodzicielstwa.
Rosnąca świadomość rodziców - zwiększone zainteresowanie tematyką kryzysów rozwojowych i emocjonalnych dzieci stwarza przestrzeń do rozwoju programów edukacyjnych i profilaktycznych. Rodzice coraz częściej poszukują wsparcia w zakresie wychowania, co sprzyja frekwencji na warsztatach i szkoleniach.	Zwiększająca się liczba dzieci i młodzieży z trudnościami emocjonalnymi, zaburzeniami lękowymi i depresją, przy ograniczonych zasobach kadrowych w POIK i OPS. Niewystarczająca liczba specjalistów (psychologów, terapeutów) dostępnych lokalnie.
Rozwój innowacyjnych metod wsparcia rodziny w pracy asystenta rodziny oraz pracownika socjalnego.	Społeczne przyzwolenie na nadużywanie alkoholu.

Szanse	Zagrożenia
Rozwój usług edukacyjno-wychowawczych: Szkoła dla Rodziców i Wychowawców jako narzędzie wzmacniania kompetencji wychowawczych i komunikacyjnych. Warsztaty dla rodziców dzieci neuroróżnorodnych w OPS odpowiadają na rosnącą potrzebę indywidualizacji wsparcia i inkluzji. Treningi umiejętności społecznych w POIK wspierają dzieci i młodzież w budowaniu relacji, radzeniu sobie z emocjami i stresem. Trening zastępowania agresji w OPS jako skuteczna forma pracy z dziećmi i młodzieżą przejawiającymi trudności wychowawcze.	Brak cyklicznych zajęć z zakresu edukacji emocjonalnej, rozwiązywania konfliktów i empatii.
Profesjonalizacja wsparcia Usługa asystenta rodziny umożliwia indywidualne, długofalowe wsparcie rodzin w kryzysie, co zwiększa efektywność interwencji. Poradnictwo rodzinne w POIK i OPS pozwala na dostęp do specjalistycznej pomocy psychologicznej i pedagogicznej.	Przerzucanie odpowiedzialności za losy rodziny na instytucje, -brak świadomości na temat grożących dziecku niebezpieczeństw. Brak odpowiedniego wsparcia i reakcji może prowadzić do utrwalenia wzorców agresywnych, które w przyszłości mogą przerodzić się w zachowania kryminogenne.
Gmina Góra Kalwaria w raporcie o stanie gminy wskazuje na rozwój usług społecznych, w tym działania na rzecz rodzin z dziećmi, osób z niepełnosprawnościami i osób w kryzysie zdrowia psychicznego-„Alianz przeciw depresji w powiecie piaseczyńskim”, Forum Służb Społecznych, Społeczna Rada ds. Zdrowia Psychicznego i Edukacji w Górze Kalwarii.	Brak aktualnych, pogłębionych badań lokalnych dotyczących potrzeb rodzin.
Współpraca między OPS, POIK, oświatą, CZP, sprzyja tworzeniu zintegrowanego systemu wsparcia.	Trudności w dostosowaniu oferty do potrzeb rodzin z dziećmi neuroróżnorodnymi i w kryzysie.
Rozpoczęcie działalności od 1 stycznia 2026 r. punktu pierwszego stopnia referencyjności w SPZOZ udzielającego wsparcia psychologicznego.	Wzrost agresji wśród dzieci i młodzieży generuje większe zapotrzebowanie na interwencje psychologiczne, pedagogiczne i socjalne, co może przeciążać OPS, POIK, szkoły i inne placówki.
Istniejące zasoby lokalne (np. placówki edukacyjne, świetlice, organizacje społeczne) mogą być wykorzystane do realizacji programów wsparcia.	Pogłębiające się podziały społeczne, rozpad więzi wspólnotowych.
Zwiększenie dostępności treningów TZA (Trening Zastępowania Agresji) w OPS — nie tylko dla dzieci w kryzysie, ale także jako działania prewencyjne.	Wypalenie zawodowe pracowników socjalnych i asystentów rodziny. Braki kadrowe.

Mocne strony systemu wsparcia rodziny w Gminie Góra Kalwaria:

Na terenie gminy funkcjonuje rozbudowana i zróżnicowana sieć szkół i przedszkoli, zapewniająca dzieciom i młodzieży łatwy dostęp do edukacji na każdym etapie kształcenia. Placówki te są dobrze wyposażone, a ich oferta edukacyjna dostosowana do potrzeb lokalnej społeczności.

Bogata oferta zajęć dla dzieci, młodzieży i całych rodzin Gminna Biblioteka Publiczna, Ośrodek Kultury oraz Ośrodek Sportu i Rekreacji prowadzą szeroki wachlarz zajęć kulturalnych, edukacyjnych, sportowych i rekreacyjnych. Oferta ta sprzyja rozwijaniu zainteresowań, integracji międzypokoleniowej oraz aktywnemu spędzaniu wolnego czasu.

Skuteczna wymiana informacji i wspólne działania pomiędzy szkołami, pedagogami, psychologami a instytucjami wsparcia pozwalają na szybką identyfikację problemów w rodzinach i podejmowanie adekwatnych działań pomocowych.

Na terenie gminy funkcjonuje sprawny system współdziałania pomiędzy OPS, ZI, GKRPA, placówkami oświatowymi, służbami mundurowymi i innymi podmiotami, co zwiększa skuteczność działań pomocowych.

Organizacja superwizji indywidualnej i grupowej dla przedstawicieli wszystkich kluczowych instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej w gminie Góra Kalwaria zorganizowana na początku 2025 r. przyniosła rodzinom szereg istotnych korzyści.

Dzięki superwizji pracownicy OPS, policji, szkół, przedszkoli, służby zdrowia, sądu, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz ośrodków interwencji kryzysowej będą mogli doskonalić swoje umiejętności, wymieniać doświadczenia i otrzymywać wsparcie merytoryczne w trudnych przypadkach. To przekłada się na szybsze i trafniejsze reagowanie na potrzeby rodzin. Udział w superwizji przedstawicieli różnych służb sprzyja lepszej koordynacji działań, unikania powielania interwencji i tworzenia wspólnej strategii pomocy. Rodziny zyskują dzięki temu spójny, kompleksowy system wsparcia, w którym instytucje współpracują, a nie działają w oderwaniu od siebie. Superwizja pozwoliła specjalistom analizować realne przypadki trudności występujących w rodzinach, omawiać je i szukać najlepszych rozwiązań. Dzięki temu interwencje w sytuacjach przemocy domowej, pomoc rodzinom przeżywającym trudności mogą być bardziej adekwatne, szybsze i skuteczniejsze, co zwiększa bezpieczeństwo dzieci i dorosłych.

Świetlica Środowiskowa w Górze Kalwarii i filia w Czersku Placówki zapewniają dzieciom i młodzieży bezpieczne miejsce do nauki, zabawy i rozwijania pasji, a także oferują wsparcie wychowawcze i pomoc w odrabianiu lekcji.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych prowadzi działania profilaktyczne, edukacyjne i interwencyjne, wspierając osoby i rodziny dotknięte problemem uzależnień.

Na terenie gminy działa Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej. Zespół ten koordynuje działania różnych służb w zakresie ochrony osób dotkniętych przemocą domową i pracy z osobami stosującymi przemoc, zapewniając kompleksowe podejście do problemu.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie wspiera rodziny zastępcze, osoby z niepełnosprawnościami oraz realizuje programy pomocy specjalistycznej, uzupełniając działania gminy.

Działalność Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej Ośrodek zapewnia natychmiastową pomoc psychologiczną, prawną i socjalną osobom w sytuacjach kryzysowych, w tym osobom dotkniętym przemocą – udzielając również schronienia.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oferuje diagnozę, terapię i wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla dzieci, młodzieży i ich rodzin, wspierając proces edukacyjny i wychowawczy.

Mieszkańcy gminy mogą korzystać z pomocy psychologów, pedagogów, prawników i terapeutów, co zwiększa skuteczność rozwiązywania problemów rodzinnych.

Coraz większa liczba mieszkańców angażuje się w działania pomocowe i społeczne, wspierając instytucje oraz inicjatywy na rzecz dzieci, młodzieży i rodzin.

Zagrożenia dla wsparcia rodzin:

Niewystarczająca liczba specjalistów - brakuje psychologów, terapeutów rodzinnych, pedagogów specjalnych i pracowników socjalnych, co wydłuża czas oczekiwania na pomoc i utrudnia prowadzenie intensywnej pracy z rodzinami w kryzysie.

Ograniczona dostępność usług w mniejszych miejscowościach gminy Część mieszkańców, szczególnie z terenów wiejskich, ma utrudniony dostęp do placówek wsparcia, poradnictwa specjalistycznego czy zajęć pozalekcyjnych z powodu odległości i braku dogodnego transportu.

Niska aktywność części rodzin w procesie wychodzenia z kryzysu-wśród rodzin objętych pomocą zdarzają się postawy roszczeniowe lub brak motywacji do podejmowania działań na rzecz poprawy swojej sytuacji, co utrudnia skuteczność wsparcia.

Brak systematycznych programów edukacji rodzicielskiej Choć prowadzone są pojedyncze inicjatywy OPS i POIK, brakuje stałej, szeroko dostępnej oferty szkoleń i warsztatów dla rodziców w zakresie kompetencji wychowawczych, komunikacji i rozwiązywania konfliktów.

Ograniczona współpraca międzyinstytucjonalna w niektórych obszarach Mimo ogólnie dobrej współpracy, zdarzają się sytuacje, w których przepływ informacji między instytucjami jest zbyt wolny lub niepełny, co opóźnia reakcję na problemy rodzin.

Niewystarczająca liczba programów aktywizacji zawodowej Brakuje kompleksowych działań łączących wsparcie socjalne z realną pomocą w zdobyciu kwalifikacji i zatrudnienia, co utrudnia uniezależnienie się rodzin od pomocy społecznej.

Ograniczona oferta wsparcia dla młodzieży w wieku 15–18 lat W tej grupie wiekowej obserwuje się lukę w ofercie zajęć i programów profilaktycznych, co zwiększa ryzyko zachowań problemowych i wykluczenia społecznego.

Niewystarczająca promocja dostępnych form pomocy Część mieszkańców nie ma pełnej wiedzy o istniejących programach i możliwościach wsparcia, co powoduje, że nie korzystają z pomocy, mimo że jej potrzebują.

Gmina Góra Kalwaria ma potencjał do rozwoju usług rodzinnych, ale musi przeciwdziałać narastającym zagrożeniom poprzez inwestycje w kadry, infrastrukturę, profilaktykę oraz lepsze wykorzystanie danych i współpracy międzyinstytucjonalnej.

Problemy rodzin mają charakter sprzężony i wielowymiarowy.

Zjawiska takie jak ubóstwo, bezrobocie, bezradność wychowawcza, izolacja społeczna i uzależnienia nie występują w izolacji — tworzą wzajemnie wzmacniające się mechanizmy.

Szczególnie narażone są rodziny niepełne oraz te z dziećmi, które wymagają dodatkowego wsparcia rozwojowego lub emocjonalnego.

Bezradność wychowawcza jest powszechna i niezależna od struktury rodziny. Dotyczy zarówno rodzin pełnych, jak i niepełnych, co wskazuje na potrzebę uniwersalnych form wsparcia wychowawczego, edukacyjnego i psychologicznego. Brak lokalnego wsparcia może prowadzić do umieszczania dzieci poza rodziną. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej to ostateczność, która niesie za sobą poważne konsekwencje psychiczne i społeczne — zarówno dla dziecka, jak i dla rodziny. Dlatego kluczowe jest wzmacnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczej rodziny w środowisku lokalnym.

Rodziny potrzebują nie tylko pomocy materialnej, ale także dostępu do usług takich jak poradnictwo rodzinne, asystentura rodzinna, treningi umiejętności społecznych, wsparcie dla rodziców dzieci neuroróżnorodnych, szkoły dla rodziców i wychowawców.

Rozwiązywanie problemów rodzin wymaga współdziałania OPS, POIK, OPAS, szkół, organizacji pozarządowych, służby zdrowia i innych lokalnych podmiotów.

Brak koordynacji działań może prowadzić do rozproszenia zasobów i nieskuteczności interwencji. Celem działań powinno być wzmacnianie samodzielności rodzin. Rodziny powinny być wyposażane w narzędzia umożliwiające samodzielne radzenie sobie z trudnościami — poprzez edukację, wsparcie psychologiczne, rozwój kompetencji wychowawczych i społecznych.

Gmina Góra Kalwaria stoi przed wyzwaniem stworzenia spójnego, dostępnego i zintegrowanego systemu wsparcia rodzin, który nie tylko reaguje na kryzysy, ale przede wszystkim im zapobiega. Kluczowe jest inwestowanie w profilaktykę, edukację i współpracę międzyinstytucjonalną.

wszystkich podmiotów powołanych do działań w celu wspierania rodziny.

Prognoza korzystania z pomocy społecznej w Górze Kalwarii na lata 2025–2027 przedstawia się następująco: zmiana kryteriów dochodowych od 1 stycznia 2025 r. oznacza wzrost progów dochodowych o ok. 30% (z 600 zł do 823 zł na osobę w rodzinie) oraz podwyższenie wysokości świadczeń pieniężnych może spowodować wzrost liczby beneficjentów.

Utrzymująca się inflacja i wzrost kosztów życia, szczególnie w obszarze energii, żywności i usług mieszkaniowych również może spowodować wzrost liczby rodzin przeżywających trudności ekonomiczne.

Starzenie się populacji oznacza większy udział osób starszych wymagających wsparcia z powodu chorób przewlekłych i niepełnosprawności.

W kontekście przyczyn korzystania z pomocy – na podstawie danych z 2024 roku i trendów krajowych przewiduje się, że w latach 2025–2027 główne powody pozostaną podobne, ale zmieni się ich udział: ubóstwo nadal jest wskazywane jako najczęstsza przyczyna, ale z rosnącym udziałem rodzin pracujących o niskich dochodach (tzw. „working poor”).

Długotrwała lub ciężka choroba – przewidywany jest wzrost udziału w związku ze starzeniem się mieszkańców.

Bezrobocie – możliwy niewielki wzrost w 2026 r. w przypadku spowolnienia gospodarczego, szczególnie w przypadku osób o niskich kwalifikacjach.

Bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego i w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – wzrost znaczenia, szczególnie w rodzinach wieloproblemowych.

Rekomendacje dla instytucji wspierających rodzinę są następujące: rozszerzenie działania asystentów rodziny i pracowników socjalnych w zakresie edukacji finansowej i organizacji życia domowego, wzmocnienie programów aktywizacji zawodowej we współpracy z PUP, szczególnie dla osób o niskich kwalifikacjach, rozbudowanie oferty usług opiekuńczych dla osób starszych i przewlekle chorych poprzez m.in. programy rządowe (Usługi sąsiedzkie, Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, Opieka wytchnieniowa), wspieranie seniorów w ich aktywności w środowisku lokalnym w myśl zasady „od pomocy do samopomocy”, prowadzenie monitoringu sytuacji rodzin w celu szybkiego reagowania na nowe problemy społeczne.

6. Instytucjonalne zasoby w zakresie wspierania rodziny w Gminie Góra Kalwaria

Instytucjonalne zasoby Gminy Góra Kalwaria, to instytucje i organizacje pełniące funkcję wspierającą rodziny, w tym:

Tabela 5. Instytucjonalne zasoby Gminy Góra Kalwaria

L.p.	Nazwa placówki/instytucji	Rodzaj działań
1	Ośrodek Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii	Pomoc finansowa i rzeczowa, dożywianie dzieci w placówkach edukacyjnych, praca socjalna, poradnictwo prawne i psychologiczne w ramach działalności Gminnego Punktu Konsultacyjnego, aktywizacja społeczno-zawodowa, edukacja rodziców i wspieranie aktywności lokalnej, prowadzenie wolontariatu i Klubu Seniora, usługi świadczone na rzecz rodzin: warsztaty, treningi, wykłady.
2	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Przeciwdziałanie alkoholizmowi oraz wspieranie programów profilaktycznych, podejmowanie czynności zmierzających do zobowiązania osoby uzależnionej od alkoholu do poddania się leczeniu w zakładzie leczenia <u>odwykowego</u>
3	Placówki oświatowe	Działalność edukacyjno-wychowawcza oraz wsparcie dla rodziców i dzieci.
4	Zespół Interdyscyplinarny	Wsparcie i pomoc w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, prowadzenie procedur NK.
5	Służba zdrowia	Działalność w zakresie profilaktyki i opieki zdrowotnej.
6	Placówki biblioteczne (publiczne, szkolne i przedszkolne)	Działalność kulturalna, organizowanie zajęć dla dzieci, młodzieży i całych rodzin.
7	Świetlice środowiskowe	Zorganizowana działalność opiekuńczo-wychowawcza. Zagospodarowanie czasu wolnego po zajęciach szkolnych dzieci i młodzieży. Wspieranie rozwoju edukacyjnego, fizycznego i psychospołecznego. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej.

8	Ośrodek Sportu i Rekreacji w Górze Kalwarii	Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w szeroko rozumianym zakresie życia sportowo-rekreacyjnego oraz kulturalnego. Prowadzenie działalności profilaktyczno-wychowawczej w zakresie rekreacji i kultury fizycznej dla dzieci i młodzieży, a w szczególności ze środowisk zagrożonych uzależnieniami.
9	Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej	Działalność interwencyjna. Poradnictwo psychologiczne, prawne, rodzinne i socjalne. Prowadzenie telefonu zaufania. Prowadzenie terapii, grup wsparcia. Udzielanie schronienia w ramach hostelu osobom dotkniętym przemocą. Działalność edukacyjna, profilaktyczna, informacyjna.
10	Dom Pomocy Społecznej	Usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu.
11	Parafie i związki wyznaniowe na terenie Gminy Góra Kalwaria	Wsparcie duchowe, działalność samopomocowa, wspólnotowa. Działalność charytatywna.
12	Koła Gospodyń Wiejskich, jako liderzy wsparcia rodzin	Tworzenie przestrzeni do spotkań, wymiany doświadczeń i wzmacniania więzi międzypokoleniowych. Organizacja wydarzeń lokalnych sprzyjających integracji rodzin, pielęgnują dziedzictwo kulturowe, tradycje kulinarne i rękodzieło, które mogą być wykorzystywane w edukacji dzieci i młodzieży. Wzmacniają tożsamość lokalną i poczucie wspólnoty — co sprzyja budowaniu zdrowych relacji rodzinnych.

7. Odbiorcy programu i planowane efekty

Adresatami programu są rodziny zamieszkujące teren Gminy Góra Kalwaria ze szczególnym uwzględnieniem doświadczających ubóstwa, bezrobocia, bezradności wychowawczej, izolacji społecznej, uzależnień.

Szczególnie rodziny wieloproblemowe, w tym niepełne, zagrożone rozpadem lub interwencją instytucjonalną wymagają szeregu działań wspierających i prewencyjnych. Również rodzice dzieci neuroróżnorodnych będący adresatami programu potrzebują specjalistycznego wsparcia w zakresie wychowania, komunikacji i rozwoju dziecka.

Program skierowany jest również do dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym, przejawiającym trudności emocjonalne, agresję, problemy w relacjach rówieśniczych.

Planowane efekty programu:

1. Społeczne
 - Wzmocnienie funkcji opiekuńczo-wychowawczej rodzin.
 - Zmniejszenie liczby interwencji związanych z umieszczaniem dzieci poza rodziną.
 - Poprawa relacji rodzinnych i więzi międzypokoleniowych.
2. Edukacyjne
 - Rozwój kompetencji wychowawczych i społecznych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.
 - Zwiększenie świadomości rodziców w zakresie rozwoju emocjonalnego dzieci.
 - Lepsze przygotowanie rodzin do samodzielnego radzenia sobie z trudnościami
3. Instytucjonalne
 - Wzmocnienie współpracy między OPS, POIK, OPAS, szkołami i organizacjami społecznymi.
 - Lepsze wykorzystanie lokalnych zasobów i infrastruktury.
 - Zwiększenie dostępności usług wsparcia w całej gminie, także na terenach wiejskich.
4. Prewencyjne
 - Ograniczenie zjawisk przemocy rówieśniczej, agresji i wykluczenia społecznego.
 - Wczesna identyfikacja rodzin w kryzysie i szybka reakcja instytucji.
 - Zmniejszenie skali problemów społecznych poprzez działania profilaktyczne.
 - Integrowanie działań instytucji i podmiotów na rzecz rodziny.

8. Założenia i cele programu wspierania rodziny w Gminie Góra Kalwaria

Program ma charakter kompleksowy i systemowy — jego celem jest nie tylko reagowanie na kryzysy, ale przede wszystkim ich zapobieganie poprzez edukację, integrację i współpracę. Odbiorcy to zarówno rodziny w trudnej sytuacji, jak i te, które chcą się rozwijać i wzmacniać swoje kompetencje.

8.1. Główne założenia systemu wspierania rodziny

1. Rodzina jest kluczowym miejscem rozwoju dziecka, a jej wzmocnienie jest priorytetem działań społecznych gminy.
2. Wielowymiarowość problemów rodzinnych - problemy takie jak ubóstwo, bezrobocie, bezradność wychowawcza, izolacja społeczna czy uzależnienia są ze sobą powiązane i wymagają kompleksowego podejścia.
3. Priorytet dla profilaktyki i wczesnej interwencji - najważniejsze jest zapobieganie kryzysom i umieszczaniu dzieci poza rodziną biologiczną poprzez szybkie reagowanie i wsparcie w środowisku lokalnym.
4. Dostępność różnorodnych form pomocy - program zakłada rozwój usług materialnych i niematerialnych: poradnictwo rodzinne, asystentura rodzinna, warsztaty dla rodziców, wsparcie dla rodzin z dziećmi neuroróżnorodnymi, treningi umiejętności społecznych.
5. Współpraca międzyinstytucjonalna - skuteczność programu opiera się na koordynacji działań OPS, POIK, ZI, GKRPA, policji, szkół, służby zdrowia, organizacji pozarządowych, również na szczeblu powiatowym.
6. Wzmacnianie samodzielności rodzin - celem jest wyposażenie rodzin w narzędzia i kompetencje, które pozwolą im samodzielnie radzić sobie z problemami.

8.2. Cele programu wspierania rodziny

Zapewnienie rodzinom w gminie Góra Kalwaria kompleksowego wsparcia, które umożliwi im prawidłowe pełnienie funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zapobieganie rozpadowi więzi rodzinnych i umieszczaniu dzieci poza rodziną jest głównym celem programu.

Dla osiągnięcia celu głównego określono cele szczegółowe:

1. Wspieranie rodzin zagrożonych lub będących w kryzysie.
2. Wzmocnienie opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców.
3. Rozwój środowiskowych form wsparcia w opiece i wychowaniu dzieci.

9. Zadania w zakresie wspierania rodziny

Koordynatorem działań związanych z realizacją programu jest Ośrodek Pomocy Społecznej
w Górze Kalwarii

Cel szczegółowy 1

Tabela 6. Wspieranie rodzin zagrożonych lub będących w kryzysie

L.p.	Kierunek działań	Zadania	Realizatorzy	Wskaźniki
1.	Analiza sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego.	Diagnoza problemów w rodzinie oraz ocena sytuacji dziecka w rodzinie pod kątem jego bezpieczeństwa. Współpraca podmiotów pracujących z rodziną w zakresie systematycznego diagnozowania problemów.	Placówki oświatowe, Ośrodek Pomocy Społecznej, Sąd Rodzinny, POIK.	Liczba rodzin objętych analizą.
2.	Wprowadzenie różnorodnych form pomocy rodzinom	2. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej (dożywianie dzieci w szkołach i przedszkolach, wyprawki szkolne, stypendia szkolne i zasiłki szkolne, inne świadczenia). - Karta dużej rodziny – ulgi pozwalające na dostęp do dóbr kulturalnych, sportowo – rekreacyjnych. - Aktywizacja zawodowa bezrobotnych członków rodzin. - Prowadzenie działalności profilaktycznej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień od alkoholu, środków psychoaktywnych.	PS, UG, GKRPA, placówki oświatowe. NGO	Liczba dzieci dożywianych. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej. Liczba rodzin, którym wydano KDR. Liczba kontraktów socjalnych. Liczba osób w projektach aktywizacji zawodowej. Liczba osób skierowanych do diagnozy uzależnienia.

L.p.	Kierunek działań	Zadania	Realizatorzy	Wskaźniki
	Wprowadzenie różnorodnych form pomocy rodzinom	5. Promowanie i wspieranie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych i rozwoju uzdolnień dzieci. 6. Przeciwdziałanie uzależnieniom, agresji, przestępczości wśród dzieci i młodzieży - realizowanie programów edukacyjnych w szkole	PS, UG, GKRPA, placówki oświatowe. NGO	Liczba dzieci, które skorzystały z różnych form pomocy. Liczba dzieci, które uczestniczyły w programach edukacyjnych
3.	Rozwój różnorodnych form środowiskowej pomocy w opiece i wychowaniu dzieci	1. Rozwój różnych form wsparcia w zakresie opieki i wychowania dzieci poprzez: 2. Organizowanie dzieciom i młodzieży czasu wolnego w ramach placówki wsparcia dziennego. 3. Organizowanie wypoczynku dzieciom w formie kolonii, półkolonii, zimowisk. 4. Wspieranie i propagowanie idei wolontariatu oraz innych form aktywności społecznej. 5. Współdziałanie instytucji w zakresie opieki i wychowania dzieci	OPS, UG, GKRPA, placówki oświatowe	Liczba dzieci w PWD tj. świetlicach środowiskowych prowadzonych przez OPS. Liczba dzieci, które skorzystały z danej formy działania np. kolonii organizowanych przez OPS Liczba wolontariuszy w gminie. Liczba wspólnych działań i spotkań przedstawicieli instytucji zajmujących się opieką i wychowaniem dzieci (OPS, Zespół Interdyscyplinarny, POIK szkoły, organizacje pozarządowe). Udział w wydarzeniach, konferencjach i szkoleniach dotyczących wsparcia rodzin. Wspólne inicjatywy i akcje profilaktyczne realizowane w gminie.

Cel szczegółowy 2

Tabela 7. Wzmocnienie opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców.

L.p.	Kierunek działań	Zadania	Realizatorzy	Wskaźniki
1	Rozwijanie umiejętności opiekuńczych i wychowawczych	1. Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego: psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, zawodowego, socjalnego. 2. Zajęcia edukacyjne w formie warsztatów dla rodziców w ramach m.in. „Szkoły dla rodziców”. 3. Prowadzenie systematycznej, bezpośredniej pracy socjalnej z rodziną. 4. Przydzielenie rodzinie asystenta – współpraca z rodziną w oparciu o skonstruowany wspólnie plan działania. 5. Monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu przez asystenta pracy z rodziną. 6. Doskonalenie i rozwój współpracy pomiędzy przedstawicielami instytucji, które mają kontakt z dzieckiem i jego rodziną, w celu rozwiązywania problemów wychowawczych	OPS, UG, GKRPA, placówki oświatowe PWD	Liczba udzielonych porad Liczba zajęć i osób uczestniczących w np. szkole dla rodziców, warsztatach. Liczba osób korzystających z pracy socjalnej Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny. Liczba monitorowanych rodzin. Liczba wspólnych szkoleń, inicjatyw, porozumień.

Cel szczegółowy 3.

Tabela 8. Rozwój środowiskowych form wsparcia w opiece i wychowaniu dzieci.

L.p.	Kierunek działań	Zadania	Realizatorzy	Wskaźniki
1.	Podejmowanie działań w celu powrotu dziecka do rodziny biologicznej	1. Motywowanie do utrzymywania kontaktów rodziców biologicznych z dzieckiem umieszczonym w pieczy zastępczej. 2. Realizacja planu pracy z rodziną i koordynowanie go z planem pomocy dziecku 3. Edukacja w rodzinach służąca wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców. 4. Praca socjalna z rodzicami dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej na rzecz powrotu dziecka do rodziny. 5. Współpraca z instytucjami, podmiotami tj. sąd, organizator pieczy zastępczej, koordynator pieczy zastępczej, zespół interdyscyplinarny.	OPS, UG, GKRPA, placówki oświatowe. PCPR, Sąd Rodzinny ZI	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Liczba dzieci, które wróciły do rodziny biologicznej. Liczba rodzin objętych pomocą AR. Liczba osób skierowanych do „Szkoły dla rodziców”. Liczba rodzin objętych pracą socjalną i planem reintegracji rodziny. Liczba spotkań przedstawicieli w OPS, DD, PCPR.

10. Realizatorzy programu

1. Ośrodek Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii
2. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
3. Placówki oświatowe
4. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania przemocy Domowej

11. Partnerzy realizacji programu

1. POIK
2. Gminna Biblioteka Publiczna
3. Ośrodek Sportu i Rekreacji
4. Policja
5. PCPR
6. Placówki służby zdrowia
7. Parafie i związki wyznaniowe na terenie Gminy Góra Kalwaria

8. Sąd rodzinny
9. Lokalne stowarzyszenia

12. Finansowanie i czas realizacji programu

Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2025-2027 odbywać się będzie ze środków pochodzących z budżetu Gminy poszczególnych podmiotów realizujących zadania na rzecz dziecka i rodziny, budżetu państwa (konkursy i programy rządowe).

13. Monitoring i ewaluacja programu

Monitoring i ewaluacja mają na celu ocenę stopnia realizacji zaplanowanych działań, określenie, czy sposób ich wdrażania pozwala osiągnąć zakładane cele, identyfikację obszarów wymagających zmian lub wzmocnienia, ocenę wpływu programu na społeczność lokalną, w tym jego skuteczności, efektywności i adekwatności do realnych potrzeb rodzin.

Monitoring będzie prowadzony w sposób ciągły przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii, który pełni funkcję koordynatora programu.

Ewaluacja będzie miała charakter wielowymiarowy — obejmie analizę efektów w kontekście uwarunkowań społecznych, ekonomicznych, kulturowych i organizacyjnych.

Badanie będzie uwzględniało indywidualność i specyfikę lokalnej społeczności, w tym jej potencjał i problemy.

Gromadzenie danych według wskaźników określonych w programie (np. liczba rodzin objętych wsparciem, liczba spotkań międzyinstytucjonalnych, liczba uczestników warsztatów) będzie prowadzone przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii. Źródłem informacji będą również dane z Oceny zasobów pomocy społecznej, Raportu z działalności Ośrodka, Sprawozdań z realizacji pozostałych gminnych programów, analiza dokumentacji OPS, obserwacja i analiza jakościowa działań np. warsztatów, spotkań integracyjnych.

Ewaluacja będzie obejmować:

- Skuteczność – w jakim stopniu osiągnięto cele programu (np. poprawa kompetencji wychowawczych rodziców, zmniejszenie liczby interwencji w rodzinach).
- Efektywność – czy wykorzystane zasoby (finansowe, kadrowe, organizacyjne) były adekwatne do uzyskanych efektów.
- Adekwatność – czy działania odpowiadały na realne potrzeby rodzin w gminie.
- Trwałość efektów – czy rezultaty programu utrzymują się w dłuższej perspektywie.

Po zakończeniu okresu obowiązywania programu, w celu wyłonienia dobrych praktyk i modelowych rozwiązań zostanie stworzony raport końcowy.

Wyniki monitoringu i ewaluacji będą służyć modyfikacji programu w trakcie jego realizacji, co pozwoli na lepsze lokowanie środków i wybór skutecznych metod działania.

Bieżący monitoring umożliwi wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej i rozwój działań profilaktycznych stanowiąc podstawę do tworzenia rekomendacji dla kolejnych edycji programu.

Monitoring i ewaluacja w Programie Wspierania Rodziny w Górze Kalwarii to proces ciągły, oparty na rzetelnym gromadzeniu danych, analizie wskaźników i ocenie jakości działań. Ich celem jest nie tylko kontrola realizacji, ale przede wszystkim uczenie się i doskonalenie działań, aby program był jak najlepiej dopasowany do potrzeb lokalnych rodzin.